

พระธรรมเทศนา

อรรถนาคถา

เรื่อง การฟังตน

ในการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลสวดพระราชนิเวศน์

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี

ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง

วันพฤหัสบดี ที่ ๓ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๔ เวลา ๑๗.๐๐ น.

รับพระราชทานถวายโดย

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี ป.ธ.๙)

วัดราชโอรสาราม เขตจอมทอง กรุงเทพฯ

*****

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ โภ หิ นาโถ ปโร สฺยา

อตฺตนา หิ สฺนฺเตน นานํ ลภติ พุทฺถมฺนฺติ ฯ

บัดนี้ จักรับพระราชทานถวายพระธรรมเทศนาในอรรถนาคถา ฉลองพระเดชพระคุณพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ แทนพระองค์ ทรงบำเพ็ญให้เป็นไปเพื่อทรงพระราชอุทิศถวายแด่ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี ในการพระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลสวดพระราชนิเวศน์ในวันนี้ ด้วยทรงมีพระอนุสรณ์ถึงว่าสมเด็จพระเจ้าภคินีเธอพระองค์นั้น ทรงสถิตอยู่ในในฐานะพระกุลเชษฐาแห่งพระบรมราชวงศ์ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ออกคำนำพระนามว่า พระชนิษฐภคินี ซึ่งหมายถึงลูกผู้น้อง แม้สมเด็จพระบรมบพิตรรัชกาลปัจจุบัน ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คงคำนำพระนามว่า พระเชษฐภคินี ซึ่งหมายถึง ลูกพี่พี่ สมเด็จเจ้าฟ้าพระองค์นั้นหลังจากเสด็จกลับจากประทับที่ประเทศอังกฤษมาประทับประจำที่ประเทศไทยเป็นการถาวรแล้ว ได้ทรงพระอุตสาหวิริยะในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจเจริญรอยพระยุคลบาท พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวพระบรมราชชนกอย่างเต็มพระกำลัง อีกทั้งทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทนพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถอยู่เป็นเนืองนิจ จึงเมื่อสิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๔

ด้วยพระชันษา ๘๕ ปีและกาลเวลาได้มาบรรจบครบสัตมวาร ๑๐๐ วันในวันนี้นั้น ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้จัดการพระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลอุทิศถวายพระเกียรติยศอย่างสูงสุดตามประเพณีทุกประการ

เป็นที่รู้กันดีว่า สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดีนั้น ทรงเป็นราชธิดาพระองค์เดียวในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ กับพระนางเจ้าสุวัทนา พระวรราชเทวี ประสูติเมื่อวันอังคารที่ ๒๔ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๖๘ ณ พระที่นั่งเทพสถานพิลาส ในพระบรมมหาราชวัง อันเป็นเวลาขณะที่สมเด็จพระบรมราชชนกจะเสด็จสวรรคตเพียง ๒ วัน จึงทรงอยู่ในฐานะกำพร้ามาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ ถึงกระนั้นก็ทรงได้รับพระอภิบาลเลี้ยงดูอย่างสมเด็จพระเจ้าฟ้าทุกประการ ภายใต้พระบารมีของสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว กับทั้งสมเด็จพระศรีสวรินทราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า และพระนางเจ้าสุวัทนา พระวรราชเทวี พระชนนี จึงทรงเพียบพร้อมเสวยมงามด้วยพระจริยาวัตร ทรงบริสุทธิ์ผุดผ่องทั้งพระกาย พระวาจา และพระหฤทัย ทรงรักษาความเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้าไว้ได้สมบูรณ์ ไม่ประพฤติพระองค์ให้เสื่อมเสียพระเกียรติยศและพระราชวงศ์ ทรงมีพระอัธยาศัยนิยมในความเป็นไทย ทรงภาคภูมิใจพระทัยในความเป็นไทยอย่างยิ่ง ทรงเป็นผู้ตรงต่อเวลา ประหยัด อดออม และโปรดความเรียบง่าย ซึ่งข้าราชการบริพารรับใช้ใกล้ชิดย่อมสัมผัสได้ถึงพระอัธยาศัยต่าง ๆ นี้ จึงอาจกล่าวได้ว่าทรงปฏิบัติพระองค์เป็น “เพชรรัตน” คือทรงเป็นเพชรอันเป็นดวงแก้วที่สำคัญเลิศค่ากว่ารัตนชาติ ๆ ในพิภพ ที่ส่องสว่างอยู่ในพระบรมราชวงศ์ ให้พระบรมราชวงศ์สว่างไสวงดงามพระองค์หนึ่งมาหลายทศวรรษ แม้ว่าบัดนี้จะเสด็จสู่สวรรคาลัยแล้ว แต่ภาพพระอิริยาบถและพระจริยาวัตรต่าง ๆ ที่ทรงปฏิบัติทั้งในส่วนพระองค์และในส่วนพระราชภาระที่พระราชทานแบ่งเบาให้ทรงปฏิบัติยังอยู่ในความทรงจำของพระราชวงศ์และพสกนิกรชาวไทยอย่างชัดเจน และจะคงอยู่เช่นนี้ไปตราบนานเท่านาน

ลำดับต่อจากนี้ไป จักรับพระราชทานถวายวิสาขนาพระพุทธรูปประพันธคาถาในขุททกนิกาย ธรรมบทที่อัญเชิญมาเป็นนิกเขปบทเทศนาว่า **อตตา ทิ อตตโน นาโถ** เป็นอาทิ ซึ่งแปลความได้ว่า

“ตนแลเป็นที่พึ่งของตน คนอื่นใครเล่าจะเป็นที่พึ่งได้ ก็บุคคลผู้มีตนฝึกหัดดีแล้ว ย่อมได้ที่พึ่งที่ได้โดยยาก” ดังนี้

พระพุทธรูปนี้ทรงมีวัตถุประสงค์ให้คนเราพึ่งพาตนเอง ช่วยเหลือตัวเองมากกว่ารอคอยให้คนอื่นมาช่วยเหลือ ให้อยู่บนลำแข้งของตนเองให้ได้เพื่อจะได้เข้มแข็ง ด้วยการฝึกตัวเองให้มีความพร้อมในหลาย ๆ ด้านไว้ล่วงหน้า เพื่อมีปัญหาอุปสรรคหรือสถานการณ์ที่คับขันมาถึงเข้า ก็จะสามารถรับมือได้ไม่เดือดร้อนมากนัก ฝึกทำอะไรให้เป็นด้วยตัวเอง ฝึกตัวเองให้เข้มแข็งเข้าไว้ก่อน ให้ความพร้อมอยู่เสมอ และทรงแสดงว่าผู้ที่ฝึกตัวเองและมีความพร้อมดีแล้วย่อมจะได้ที่พึ่งที่ได้โดยยาก คือสามารถพึ่งพาตัวเอง ช่วยเหลือตัวเองได้

จะมีภูมิคุ้มกันตัวเองและมีภูมิด้านทานภัยอันตรายต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ด้วยทรงมีพระพุทธประสงค์ดังนี้ จึงได้ตรัสพระพุทธรวณะนี้ไว้ เพื่อเตือนสติเตือนใจบุคคลทั่วไปมิให้ประมาทหลงลืมไม่คิดที่จะฝึกตัวเองได้พึ่งพายามคับขัน หรือมั่นใจอยู่ว่าจะพึ่งพาคนอื่นได้

แท้ที่จริง คนเรานั้นเชื่อว่าจะสามารถพึ่งพาตัวเองได้ตั้งแต่ต้นก็หาไม่ เมื่อเกิดมาใหม่ ๆ ก็ต้องพึ่งพาพ่อแม่หรือพี่เลี้ยงคอยเลี้ยงดูป้องกันรักษา ก่อน เมื่อเกิดเดือดร้อนเจ็บป่วยช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ จำต้องอาศัยหมออาศัยพยาบาลคอยช่วยเหลือเยียวยา เมื่อแก่ชราร่วงโรยลงไป ก็จำต้องอาศัยคนอื่นมาช่วยดูแลปรนนิบัติ คราวจำเป็นเช่นนี้เป็นที่เข้าใจกันว่า จำต้องพึ่งพาคนอื่น แต่ที่ท่านแสดงว่าคนอื่นใครเล่าจะเป็นที่พึ่งได้นั้น มิใช่หมายความว่าไม่จำเป็นต้องพึ่งพาคนอื่นเสียเลย หากแต่หมายถึงว่าเมื่อต้องพึ่งคนอื่นในคราวจำเป็นก็พึ่งได้เป็นครั้งคราว เพราะใครเล่าจะให้พึ่งพาได้ตลอดไป เหมือนการอาศัยจุมูกคนอื่นหายใจจะอาศัยได้นานสักเท่าใด ท้ายที่สุดก็จำต้องพึ่งตัวเอง ต้องอาศัยจุมูกตัวหายใจอยู่ดี และคนที่สามารถพึ่งคนอื่นได้นั้นเล่าอันดับแรกก็ต้องพึ่งตัวเองก่อนทั้งสิ้น เช่นเด็กก่อนเมื่อถูกแมลงกัดต่อย หรือหิวขึ้นมาอย่าอมร้องให้ขึ้นเพื่อเรียกให้คนอื่นช่วย นั่นแสดงว่าได้ช่วยตัวเองก่อนแล้วคนอื่นจึงมาช่วย ดังนั้น การพึ่งพาตัวเองได้จึงเป็นคุณอันสำคัญ ซึ่งทำให้ถึงความเจริญและเป็นเครื่องช่วยเหลือแก้ไขความขัดข้องความลำบากในการทำงานทั้งหลาย สำหรับคนที่ไม่เคยทำอะไรหรือทำอะไรไม่เป็น เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ทั้งที่ไม่ร้ายนักก็จักไม่เห็นทางที่จะแก้ไข จะป่วยกล่าวไปยังถึงสถานการณ์ที่เลวร้ายเล่า

ความคิดพึ่งพาตัวเองทำให้คนเราเตรียมพร้อมและทำให้เข้มแข็ง เอาตัวรอดได้ในทุกสถานการณ์ แม้จะเลวร้ายอย่างไรก็สามารถหลุดพ้นได้ ดังเช่นพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ด้วยวิริยบารมีเดินทางไปค้าขายทางทะเลกับบรรพบุรุษ เมื่อเรือสำเภาแตกกลางทะเลก่อนที่เรือจะจมก็มีได้ตกใจจนไม่ได้สติ หากแต่ได้เตรียมตัวโดยใช้ผ้าชุบน้ำมันแล้วมาพันร่างกายให้มัน ทั้งเครื่องประดับและสัมภาระทั้งหมดเพื่อมิให้หนัก กระโดดลงทะเลแล้วแหวกว่ายอยู่ท่ามกลางคลื่น บำเพ็ญวิริยะคือความเพียรอันเป็นปुरुสการ คือ หน้าที่ของบุรุษอย่างเต็มที่เพื่อมิให้ถูกตำหนิได้ว่าเกิดเป็นชายแต่มิได้พากเพียรพยายาม เป็นความคิดพึ่งพาตัวเองเป็นเบื้องต้น จนในที่สุดก็ได้รับความช่วยเหลือจากนางมณีเมขลาเทพธิดาประจำสมุทรอุ้มไปส่งจนถึงถิ่นมนุษย์ แล้วได้รับอัญเชิญให้ครองปถพีมิถิลานครในที่สุด ข้อนี้ชี้ให้เห็นว่าการเตรียมตัวพร้อมนั้นทำให้พึ่งพาตัวเองได้

อันบุคคลที่จะพึ่งพาตัวเองได้นั้นจำต้องฝึกหัดจัดการตัวเอง ให้มีความพร้อมเข้าไว้แต่เนิ่น ๆ และการที่จะให้มีความพร้อมนั้นจำต้องเตรียมตัวล่วงหน้า ยิ่งฝึกหัดจัดการล่วงหน้าได้นานเท่าไรก็ยิ่งเป็นคุณมากเท่านั้น อันการเตรียมตัวเพื่อให้เกิดความพร้อมที่จำเป็นนั้นอาจแยกได้เป็นสองประการคือ **เตรียมเพื่ออยู่** อย่างหนึ่งกับ **เตรียมเพื่อไป** อย่างหนึ่ง

ประการแรก **เตรียมเพื่ออยู่** นั้น หมายความว่าเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อจะดำเนินชีวิตอยู่อย่างราบรื่นปลอดภัย มีความสะดวกสบายตามสมควรแก่สภาพ กล่าวคือเตรียมตัว

ด้วยการป้องกันปัญหาอุปสรรคอันอาจเกิดขึ้นมาบั่นทอนชีวิตหรือกิจการของตน คิดการณ์ล่วงหน้าหาที่หนีที่ไล่ไว้ก่อนที่เหตุที่จะเกิดเพื่อจะได้แก้ไขทัน เตรียมตัวด้วยการคิดหาวิธีการกำจัดปิดเป่าหรือบรรเทาปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดสิ้นเบาบางลงไป เตรียมตัวด้วยการหาทางเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ รายได้ และปัจจัยอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิต และนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองแก่ตน ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินเงินทอง ที่อยู่อาศัย เครื่องอุปโภคบริโภค ตลอดถึงตำแหน่งหน้าที่การงานและสุดท้ายก็เตรียมตัวด้วยการรักษาบริหารจัดการทรัพย์สินเป็นต้นเหล่านั้นไว้ มิให้สูญเสียแตกหัก เสียหาย หรือร่อยหรอเป็นอันตรายโดยไม่จำเป็น การเตรียมตัวไว้ล่วงหน้าเช่นนี้เป็นการเตรียมตัวในเรื่องใหญ่ ๆ แต่แม้ในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ไม่ควรมองข้ามว่าไม่สำคัญ ควรเตรียมหามาเก็บสำรองไว้ในยามคับขันไม่เสียหายนัก ในยามฟ้าขาดหรือในยามถูกเสี้ยนตำเท้า แม้เข็มเล่มเดียวก็มีคุณค่าช่วยเหลือได้ หรือในยามเป็นไข้ แม้นยาแก้ไข้เพียงเม็ดสองเม็ดก็แก้ไข้ให้หายเจ็บไข้ไม่ลุกลามได้ โดยที่ที่สุดแม้การฝึกทำอะไรให้เป็นและให้รู้เรื่องไว้บ้าง โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประจำในบ้านเช่น อุปกรณ์ไฟฟ้า น้ำประปา เป็นต้น ก็เป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้น การเตรียมตัวเพื่ออยู่เหล่านั้นจึงจำเป็นยิ่งนัก

บุคคลผู้ฝึกหัดจัดตนด้วยการเตรียมตัว เตรียมการหาที่หนีที่ไล่ไว้ล่วงหน้าเช่นนี้ ชื่อว่าเป็นผู้ไม่ประมาท ย่อมพึ่งตัวเองช่วยเหลือตัวเองได้ เมื่อประสบกับสถานการณ์อันเลวร้าย หรือเมื่อมีภัยอันตรายมาถึงเข้า หากไม่เหลือปากว่าแรงแล้วก็ย่อมจะเอาตัวรอดได้ไม่ยาก แม้จะทุกข์ยากหรือลำเค็ญบ้างก็ไม่หนักหนานัก ทั้งไม่ลำบากใจเมื่อจำต้องรอคอยความช่วยเหลือจากคนอื่นในกรณีที่เกิดก้ำกั๋งของตน

ตรงกันข้าม ผู้ที่มีได้เตรียมตัวเพื่อการไว้ล่วงหน้า คิดแต่ง่าย ๆ ว่าไปเป็นไร ๆ จึงทำให้ทำอะไรไม่เป็น ไม่เข้มแข็ง และขาดแคลนแม้แต่สิ่งที่จำเป็น เมื่อมีปัญหาอุปสรรคหรือมีเหตุเภทภัยที่ไม่คาดไม่ถึงเกิดขึ้น ก็จะถูกขี้ยากขาดแคลนมากกว่าคนที่เขาเตรียมพร้อมไว้ล่วงหน้า เพราะตัวเองทำอะไรไม่เป็น จับต้นชนปลายแก้ไขไม่ถูก หาทางช่วยเหลือตัวเองก็ไม่ได้ ได้แต่ร้องขอและรอคอยให้คนอื่นมาช่วย ซึ่งอาจไม่ได้ตามที่ต้องการ ขอนี้ย่อมเห็นได้ชัดเมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้นในที่ต่าง ๆ ที่ผู้คนจำนวนไม่น้อยเฝ้ารอคอยความช่วยเหลือจากคนอื่น ซึ่งอาจไม่ทั่วถึงหรือเป็นไปอย่างล่าช้า หากได้เตรียมตัวไว้ล่วงหน้าก็พอจะประทังทุกข์เบื้องต้นก่อนได้

ส่วนการ **เตรียมเพื่อไป** นั้นหมายถึงการเตรียมตัวก่อนที่จะละจากโลกนี้ไป กล่าวคือเตรียมตัวก่อนตายนั่นเอง เพราะย่อมเป็นที่รู้และยอมรับกันแล้วว่าเมื่อเกิดมาแล้ว ก็ต้องละจากโลกนี้ไป ต้องทิ้งทรัพย์สินทุกอย่างและบุคคลอันเป็นที่รักทุกคน แม้แต่ร่างกายของตนไป ไม่อาจนำอะไรติดตัวไปได้แม้แต่อย่างเดียว ทุกอย่างถูกทิ้งไว้เบื้องหลังให้เป็นสมบัติของคนอื่นต่อไป ดังนั้น เมื่อจำต้องไปสู่ปรโลก แม้จะไม่อยากไปหรือจะกลัวอย่างไรก็จำต้องไป ไม่อาจฝืนหรือยื้อยุดต่อรองอยู่ได้ด้วยประการทั้งปวง ในเรื่องนี้มิใช่อยู่ว่าทุกคนต้องไป

แต่หากอยู่ที่เมื่อไปแล้วจะไปไหน จะมีอะไรติดตามตัวไปได้บ้าง ต่อข้อสงสัยนี้ สมเด็จพระชินสีห์สัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสเฉลยไว้แล้ว ตามพระบาลีในธรรมบท ขุททกนิกายว่า

คพฺภเมเก อุปฺปชฺชนฺติ นิริยํ ปาปกมฺมิโน
สคฺคํ สฺสคฺติโน ยนฺติ ปรินิพฺพนฺติ อนาสวา ฯ

ความว่า “ คนพวกหนึ่งย่อมเข้าถึงครุฑ (คือกลับมาเกิดอีก) คนที่ทำบาปกรรมไว้ ย่อมเข้าถึงนรก คนที่มีคติดี (คือผู้ที่ทำดีไว้) ย่อมเข้าถึงสวรรค์ ผู้ที่ปราศจากอาสวกิเลสแล้ว ย่อมปรินิพพาน ”

และตามพระบาลีในสังยุตตนิกาย สคาถวรรค ว่า

อุโฆ ปุณฺณญฺจ ปาปญฺจ ยํ มจฺโจ กุรุเต อิศ
ตํ ทิ ตสฺส สกํ โหติ ตณฺจ อาทาย คจฺฉติ
ตณฺจสฺส อณฺคํ โหติ ฉายาว อณฺุปายินี ฯ

ความว่า “ บุญและบาปสองประการ คนที่เกิดมาทำอย่างไรในโลก บุญและบาปนั้นแลย่อมเป็นสมบัติของผู้นั้น จะนำพาเขาไป (ยังปรโลก) อนึ่ง บุญและบาปนั้นย่อมเป็นสิ่งติดตามเขาไปเหมือนเงาติดตามตัวฉะนั้น ” ดังนี้

พระบาลีนี้บ่งบอกชัดเจนว่าบุคคลผู้เตรียมตัวเพื่อไปนั้น จะต้องเตรียมตัวอย่างไร กล่าวคือทรงประทานนัยไว้ว่า เมื่อจำต้องไปสู่ปรโลกก็ต้องเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อจะไป จะได้ไปดีมีสุข ไม่ติดขัดเดือดร้อน เหมือนคนจะเดินทางไกลเตรียมเสบียงและสิ่งจำเป็นเพื่อดำรงชีพ และอำนวยความสะดวกในการเดินทางไว้พร้อมมูลและมากพอ ย่อมจะเดินทางไปโดยสะดวกและถึงจุดหมายโดยไม่ขาดแคลนฉะนั้น สิ่งที่จะต้องเตรียมไว้ก่อนไปสู่ปรโลกนั้น ตรัสไว้ชัดเจนว่าเป็นบุญนั่นเอง และบุญนั้นทรงแสดงว่ามีวิธีทำบำเพ็ญหลายประการ เช่นให้ทานบ้าง รักษาศีลบ้าง เจริญภาวนาบ้าง ดังที่รู้จักกันอยู่โดยทั่วไป เมื่อได้บำเพ็ญบุญต่าง ๆ เหล่านี้ก็เท่ากับว่าได้เตรียมตัวเดินทางไกลไว้ล่วงหน้า ยิ่งทำยิ่งสั่งสมไว้ได้มากเท่าไรก็ยิ่งเป็นหลักประกันอนาคตมากเท่านั้น ดังนั้น การทำบุญต่าง ๆ ที่นิยมกันนั้น จึงเป็นการเตรียมตัวไปเป็นจุดหมายสำคัญ

บุคคลที่เตรียมตัวพร้อมทั้งเตรียมเพื่ออยู่และเตรียมเพื่อไปดังนี้ ชื่อว่าได้ทำสิ่งที่จะเป็น ที่พึ่งให้แก่ตนไว้พร้อมมูล ย่อมจะสามารถพึ่งพาตนเองได้ หากแม้ถึงคราวจำเป็นคับขันไม่อาจพึ่งตัวเองได้ตลอดสายก็ย่อมจะได้คนอื่นมาเป็นที่พึ่ง เพราะคนทั่วไปย่อมยินดีช่วยเหลือผู้ที่ช่วยตัวเองก่อน แต่จะรังเกียจคนที่ไม่ยอมพึ่งพาตัวเอง รอแต่ความช่วยเหลือจากคนอื่น ทั่วไป คนที่พึ่งพาตัวเองได้ย่อมจะไม่หนักใจตัวเองและไม่ห่วงกังวลตัวเองมากนัก มักไม่สร้างความหนักใจหรือเป็นภาระแก่ผู้อื่นโดยไม่จำเป็น ทั้งจะมีอหยาศัยเอื้อเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่เอารอดเอาเปรียบคนอื่น จึงเป็นบุคคลที่น่ายกย่องนับถือ วีระบุรุษวีรสตรีตลอดถึงบุคคลสำคัญที่ผู้คนให้ความเคารพนับถือล้วนเป็นผู้ที่พึ่งพาตัวเองก่อนได้ทั้งสิ้น ดังนั้นการพึ่งพาตัวเองได้จึงสำคัญและจำเป็นในกาลทุกเมื่อ

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี ทรงตระหนักถึง พระพุทธพจน์นี้อย่างลึกซึ้ง จึงทรงฝึกพระองค์ให้พึ่งพาพระองค์ได้ ทรงเตรียมพระองค์ พร้อมทั้งสองประการ จึงทรงทำพระองค์ให้พึ่งพาพระองค์ได้มากที่สุด ไม่ทรงรบกวนผู้อื่น มากนัก แม้จะทรงมีข้าราชการบริพารคอยช่วยเหลือก็จัดทำเท่าที่จำเป็น ตลอดถึงการที่ทรง บำเพ็ญบุญในพระพุทธศาสนา ด้วยการถวายทานบ้าง สดับพระธรรมเทศนาบ้าง สนทนา ธรรมบ้าง ก็ด้วยทรงเห็นว่าเป็นทางบุญอันจะมีผลเป็นที่พึ่งพาได้เมื่อเสด็จสู่ปรโลก

ผู้มีปัญญาทราบชัดถึงข้อธรรมและพระปฏิปทาของสมเด็จพระเจ้าฟ้าพระองค์นั้น ดังนี้ แล้ว จึงควรพึ่งพาตัวเองให้ได้ตลอดสาย ด้วยการเตรียมตัวให้พร้อมทั้งเตรียมเพื่ออยู่และ เตรียมเพื่อไป ด้วยการฝึกตัวเองทำอะไรให้เป็นในให้พร้อมเข้าไว้อยู่เสมอ ทั้งไม่ประมาท พลังเหลือในเรื่องการสั่งสมความดี อันเป็นบุญเป็นกุศลอันจักติดตัวตามตนเมื่อละจากโลกนี้ ไป เมื่อทำได้ก็จักได้ที่พึ่งอันสำคัญคือสิ่งที่เตรียมไว้นั้นจะสนับสนุนส่งเสริมให้ตนอยู่ดีแลไปดี หาไม่แล้ว จะอยู่ก็ลำบาก ไปก็ลำบาก มีแต่ความทุกข์ยากทั้งเวลาอยู่และเวลาไป โดยปฏิบัติ ตามนัยพระบาลีข้างต้นว่า “ *ตนแลเป็นที่พึ่งของตน คนอื่นใครเล่าจะเป็นที่พึ่งได้ ก็บุคคลผู้มี ตนฝึกหัดดีแล้วย่อมได้ที่พึ่งที่ได้โดยยาก* ” ดังรับพระราชทานพรณามา ด้วยประการฉะนี้

อิมินา กตปุญญেন ด้วยอำนาจพระราชกุศลทักษิณานุปทานกิจ ที่สมเด็จพระบรม บพิตรพระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ฯ เสด็จแทนพระองค์ ทรงบำเพ็ญอุทิศถวาย สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี ในสทมวารสมัยวันนี้ ขอจงเป็นบุญนิธิสัมฤทธิ์เป็นอิฏฐมนุญผลบังเกิดเป็นทิพยสมบัติยิ่งใหญ่ไพศาล ใน สัมปรายภพ แต่สมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ พระองค์นั้น โดยฐานะนิยมที่ทรงบำเพ็ญพระราชอุทิศ ถวายทุกประการ

ในโอกาสแห่งพระธรรมเทศนานี้ พระสงฆ์จตุรวรรคจักรับพระราชทานสวดคาถา ธรรมบรยาย เพื่อเพิ่มพูนพระราชกุศลธัมมัสสวนมัยให้ไพบุลย์ยิ่งขึ้นสืบไป

รับพระราชทานถวายวิสาขนาพระธรรมเทศนาในอดีตนาคกถา ฉลองพระเดชพระคุณ ประดับพระปัญญาบารมี สมควรแก่เวลา เอวัง ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

* * * * *

ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร สำนักพระราชวัง
โทร. ๐ ๒๖๒๓ ๕๕๐๐ ต่อ ๓๑๐๓-๔
www.brh.thaigov.net/